

Warszawa, dnia 27 sierpnia 2001 r.

Opinia prawna
w sprawie pytania prawnego skierowanego do Trybunału Konstytucyjnego
przez Sąd Rejonowy w Poznaniu (sygn akt P. 9/01)

Stosownie do zlecenia z dnia 10 sierpnia 2001 r. uprzejmie przedstawiam następującą opinię w sprawie pytania prawnego Sądu Rejonowego w Poznaniu z dnia 16 lipca 2001 r. Pytanie dotyczy zgodności art. 130 ¹ § 1, zdanie drugie, Kodeksu postępowania cywilnego z:

- 1) art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności,
- 2) art. 45 ust. 1 w związku z art. 32 i art. 78 Konstytucji.

Zdaniem Sądu, ustawodawca zignorował nakaz jednakowego traktowania podmiotów prawa charakteryzujących się w równym stopniu tą samą cechą istotną. Wynika to z porównania praw powoda i pozwanego w postępowaniu sądowym „formularzowym”, a także z porównania sytuacji procesowej pozwanych w postępowaniu „formularzowym” i postępowaniu „nieformularzowym”.

Powyższy zarzut, sformułowany na s. 9 uzasadnienia pytania prawnego, jest zasadny.

Z treści art. 130 ¹ § 1, zdanie pierwsze Kpc, wynika, że niezachowanie określonych wymagań dotyczących pisma procesowego „formularzowego” powoduje taki skutek, że przewodniczący zwraca pismo stronie bez wzywania do jego poprawienia lub uzupełnienia. W przypadku, gdy zarządzenie o zwrocie pisma jest kierowane do strony nie reprezentowanej przez adwokata lub radcę prawnego, powinno ono wskazywać braki, jakimi pismo było dotknięte, oraz skutki jego zwrotu i ponownego wniesienia (art. 130 ¹ § 3 Kpc).

Obydwie ustawowe dyspozycje odnoszą się do pism procesowych wnoszonych przez powoda, jak i pozwanego. Respektują one konstytucyjną zasadę równości (art. 32 ustawy zasadniczej), zakładającą równe traktowanie podmiotów prawa w obrębie określonej klasy (kategorii). Według tej zasady ustawodawca, przyznając podmiotom określone uprawnienia, nie może określać kręgu osób

uprawnionych w sposób dowolny. „Musi on przyznać dane uprawnienie wszystkim podmiotom charakteryzującym się daną cechą istotną” (J. Oniszczyk: Konstytucja RP w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, Zakamycze 2000, s. 282).

Należy przyjąć, że wspólną cechą relewantną powoda i pozwanego w postępowaniu cywilnym jest to, że są oni stronami procesowymi. Źródłem tej cechy jest zdolność występowania w procesie w charakterze strony, czyli w skrócie „zdolność sądowa”.

Zasada równości nakazuje więc ustawodawcy przyznanie powodowi i pozwanemu jednakowych uprawnień służących obronie ich interesów przed sądem. Należy zastrzec, że nakaz ten nie dotyczy uprawnień nie mających istotnego znaczenia dla przebiegu i wyniku procesu, a ściśle związanych ze specyfiką sytuacji faktycznej stron występujących w roli powoda bądź pozwanego.

W opiniowanym przypadku, zasada , o której wyżej mowa, została naruszona dyspozycją art. 130¹ § 1, zdanie drugie Kpc, która nakazuje sądowi, odrzucenie:

- **sprzeciwu od wyroku zaocznego,**
- **zarzutów od nakazu zapłaty oraz**
- **sprzeciwu od nakazu zapłaty.**

Sąd jest obowiązany tak postąpić, jeżeli którekolwiek z wymienionych wyżej pism procesowych, podlegających obowiązkowi wniesienia na urzędowym formularzu, nie zostało wniesione na takim formularzu, albo formularz został nieprawidłowo wypełniony bądź nie może otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania innych warunków formalnych. W ten oto sposób ustawodawca ograniczył pozwanemu, jako jednej ze stron postępowania cywilnego, prawną możliwość obrony jego interesów tylko z tego powodu, że w piśmie procesowym wystąpiły braki lub nieprawidłowości o charakterze formalnym. Jak wiadomo, postanowienie sądu o odrzuceniu sprzeciwu od wyroku zaocznego bądź od nakazu zapłaty albo zarzutów od nakazu zapłaty kończy postępowanie w sprawie. Podlega ono zaskarżeniu tylko w drodze zażalenia.

Tymczasem podobnych restrykcji nie doznaje dotknięty takimi samymi nieprawidłowościami pozew, to znaczy pismo procesowe wniesione przez powoda. Zgodnie bowiem z art. 130¹ § 4 Kpc, powód może wnieść pozew ponownie (należy rozumieć: po usunięciu braków i nieprawidłowości) w terminie tygodniowym

od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie tego pisma. Jeżeli druga, poprawiona wersja pozwu nie jest dotknięta brakami, wywołuje ona skutek od daty pierwotnego wniesienia.

Rozwiązanie przewidziane w art. 130¹ § 4 Kpc powoduje, że w postępowaniu cywilnym, „formularzowym” strona powodowa uzyskuje ustawową przewagę nad stroną pozwaną, która w analogicznej sytuacji traci prawo do obrony bez względu na merytoryczną zasadność jej sprzeciwu lub zarzutów wobec orzeczenia sądu.

Dostrzegając celowość wprowadzonego niedawno postępowania „formularzowego”, trudno jednak uznać za zgodne z postanowieniami Konstytucji zróżnicowanie sytuacji prawnej powoda i pozwanego, wynikające z porównania art. 130¹ § 1, zdanie drugie i art. 130¹ § 4 Kpc. Nawet jeżeli zostało ono podyktowane koniecznością przyśpieszenia postępowania i dyscyplinowania pozwanych. Odrzucenie sprzeciwu od wyroku zaocznego, zarzutów od nakazu zapłaty bądź sprzeciwu od nakazu zapłaty, oceniane na tle dyspozycji dopuszczającej ponowne wniesienie pozwu, jawi się jako rozwiązanie dyskryminujące pozwanego będącego stroną postępowania cywilnego. Ogranicza ono konstytucyjne prawo strony do zaskarżania orzeczeń wydanych w pierwszej instancji (art. 78 Konstytucji). Prawo to może być uszczuplone w wypadkach wyjątkowych określonych w ustawie. Jednakże przesłanką ograniczenia nie powinny być tylko i wyłącznie nieprawidłowości polegające na brakach i błędach w wypełnianiu obowiązujących formularzy.

Konstrukcja art. 130¹ § 1 kpc nie pozostawia wątpliwości, że taka właśnie przesłanka ma stanowić uzasadnienie zamknięcia pozwanemu dalszej drogi sądowej, co może być kwalifikowane jako naruszenie postanowienia art. 77 ust. 2 Konstytucji. Wypada dodać, że ograniczenie praw konstytucyjnych pozwanego w danym przypadku nie znajduje usprawiedliwienia w dyspozycji art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Niekonstytucyjność art. 130¹ § 1, zdanie drugie Kpc, rysuje się jeszcze wyraźniej w wyniku konfrontacji sytuacji prawnej pozwanego w postępowaniu cywilnym „formularzowym” z sytuacją prawną pozwanego, który otrzymał nakaz zapłaty w postępowaniu „nieformularzowym”. Ten drugi pozwany może wnieść do sądu pismo procesowe zawierające zarzuty bądź sprzeciw (wobec nakazu) którym nie grozi odrzucenie z powodów, o których mowa w art. 130¹ § 1, zdanie pierwsze Kpc.

Oczywistą konsekwencją przepisu art. 130¹ § 1, zdanie drugie, jest podział ogółu pozwanych otrzymujących sądowe nakazy zapłaty na dwie kategorie. Pozwani „objęci” postępowaniem formularzowym podlegają szczególnym rygorom formalnym dotyczącym niektórych pism procesowych. Przestrzeganie tych rygorów ma decydujące znaczenie dla dalszego biegu sprawy. Tymczasem pozwany w postępowaniu nieformularzowym, którzy popełnili analogiczne nieprawidłowości formalne, nie zagraża sankcja w postaci odrzucenia identycznego co do rodzaju pisma procesowego.

Zróżnicowanie sytuacji prawnej pozwanych, którzy są adresatami nakazu zapłaty, tylko na podstawie kryterium, o którym mowa, jest niezgodne z dyspozycją art. 32 ustawy zasadniczej, a w konsekwencji także z art. 77 ust. 2 i art. 78 Konstytucji.

Przepis art. 130¹ § 1, zdanie drugie Kpc pozostaje w opozycji także względem art. 45 ust. 1 Konstytucji. Ogranicza on bowiem prawo do sądu, rozumiane m. in. jako prawo do merytorycznego rozpatrzenia przez ten organ argumentów i dowodów przedstawianych przez strony postępowania sądowego. Funkcjonowanie tego przepisu sprawia, że sytuacja procesowa pozwanego w postępowaniu „formularzowym” uległa pogorszeniu na skutek pozbawienia go możliwości obrony w przypadku, gdy formularz został nieprawidłowo wypełniony. Ograniczenie wynikające z art. 130¹ § 1, zdanie drugie Kpc narusza, moim zdaniem, istotę konstytucyjnego prawa do sądu. Narusza więc zakaz sformułowany w art. 31 ust. 3, zdanie drugie Konstytucji.

Opiniowany art. 130¹ § 1, zdanie drugie Kpc, z tych samych względów jest również niezgodny z art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Sporządził: Witold Pawełko